

U 74/2018 rd

Statsrådets skrivelse till riksdagen om kommissionens förslag till förordning om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1316/2013 och (EU) nr 283/2014

I enlighet med 96 § 2 mom. i grundlagen översänds till riksdagen Europeiska kommissionens förslag till förordning om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1316/2013 och (EU) nr 283/2014 som Europeiska kommissionen antog 6 juni 2018.

Helsingfors den 9 augusti 2018

Kommunikationsminister Anne Berner

Avdelningschef, överdirektör Mikael Nyberg

KOMMUNIKATIONSMINISTERIET PROMEMORIA EU/2018/1233
9.8.2018

KOMMISSIONENS FÖRSLAG TILL FÖRORDNING OM INRÄTTANDE AV FONDEN FÖR ETT SAMMANLÄNKAT EUROPA OCH OM UPPHÄVANDE AV FÖRORDNING- ARNA (EU) NR 1316/2013 OCH (EU) NR 283/2014

1 Bakgrund och rättsgrund för kommissionens förslag

Kommissionen gav den 6 juni 2018 sitt förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa och om upphävande av förordningarna (EU) nr 1316/2013 och (EU) nr 283/2014 (Regulation of The European Parliament and of the Council establishing the Connecting Europe Facility and repealing Regulations (EU) No 1316/2013 and (EU) No 283/2014), COM(2018) 438 final.

Kommissionen har tidigare 2.5.2018 gett ett förslag till rådets förordning om fastställande av den fleråriga budgetramen 2021–2027 (budgetramförordningen). I det här förslaget till inrättande av Fonden för ett sammanlänkat Europa (FSE) föreslås en fördelning av finansieringen på transport-, energi- och digitaliseringssektorn.

De rättsliga grunderna för förslaget är för det transeuropeiska transportnätet TEN-T:s del artikel 172 i EUF och för förnybara energikällors del artikel 194 i EUF.

Med förslaget till förordning upphävs Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 1316/2013 som antogs 11 december 2013 och Europaparlamentets och rådets förordning (EG) Nr 283/2014 som antogs 11 mars 2014.

2 Förslagets syften

Enligt kommissionens förslag förutsätter den ekonomiska tillväxten och förbättringen av sysselsättningen en modern infrastruktur med hög prestanda. Europa eftersträvar en position i täten när det gäller användning av förnybara energikällor och digital ekonomi.

Genom kommissionens förslag eftersträvas en bättre samordning av transport-, energi- och digitalsektionerna i syfte att påskynda digitaliseringen av ekonomin och minskningen av koldioxidutsläpp. Bland annat rena mobilitetslösningar, autonom mobilitet, energilagring och smarta nät förutsätter täta förbindelser mellan transport- och energisektionerna. Inom transportsektorn är prioriteringarna bland annat koldioxidsnåla transporter och dubbel transportinfrastruktur anpassad både för civil- och för militärbehov och inom energisektorn medlemsstaternas samarbete i gränsöverskridande projekt om förnybara energikällor. I digitaliseringen framhävs bland annat förbättrad tillgång till kommunikationsnät med hög eller mycket hög kapacitet.

3 Förslagets innehåll

Kommissionen föreslår en budget på sammanlagt 21,8 miljarder euro för Fonden för ett sammanlänkat Europa (prisnivå 2018). De föreslagna anslagen för 2021–2027 och jämförelse med siffrorna för 2014–2020 i nedanstående tabell:

	Period 2014 - 2020 (EU 28 mrd euro)	Period 2021 – 2027 (EU 27 mrd euro)	Ändring
Transport	12,9	11,4	-12%
Energi	4,8	7,7	+61%
Digitalisering	1,1	2,7	+154%
Sammanlagt	18,8	21,8	+16%

Det har dessutom föreslagits att det överförs 10 miljarder euro från Sammanhållningsfonden (föregående period 11,5 miljarder euro) till transportprojekten och 5,8 miljarder euro till projekt om militär mobilitet (nytt anslag).

I förslaget till förordning fastställs förutsättningarna, metoderna och förfarandena enligt vilka det beviljas finansiering för transeuropeiska nät för stöd av infrastrukturprojekt inom transport-, energi- och digitalsektionen.

Transportsektionen

Ett centralt mål för Fonden för ett sammanlänkat Europa är att stöda och utveckla TEN-T-nätet som de transeuropeiska transportkorridorerna bildar. TEN-T –nätets viktigaste förbindelse, det så kallade stomnätet, ska i sin helhet vara klart före 2030. Måläret för hela TEN-T –nätet är 2050. Fonden för ett sammanlänkat Europa stöder också särskilt ledningssystem för flyg- och järnvägstrafik.

Det har föreslagits att det inom ramen för budgeten anvisas 11,4 miljarder euro från den av kommissionen föreslagna Fonden för ett sammanlänkat Europa till transportsektionen för budgetperioden 2021–2027. Dessutom har 10 miljarder euro reserverats för sammanhållningsländerna och ca 5,8 miljarder euro för projekt om militär mobilitet.

Finansieringen föreslås allokeras så att 60 procent används för traditionella infrastrukturprojekt (bl.a. stomnätskorridorer) och 40 procent för sjömotorvägar, system för telematiktillämpningar och ny teknik och innovationer. Dessutom är syftet att cirka 75 procent av finansieringsinstrumentets medel ska användas för att stöda projekt i stomnätskorridorerna.

I bilagan till förslaget ingår en förteckning över stomnätskorridorerna. Två av dem finns på Finlands territorium. Korridoren ”North Sea–Baltic” har i Finland tidigare endast utsträckt sig till Helsingfors. Nu föreslår kommissionen att avsnittet som löper via Finland utvidgas via Torneå till Luleå (Luleå – Helsingfors – Tallinn – Riga). I stomnätskorridoren ”Scandinavian–Mediterranean” förblir avsnittet gränsen till Ryssland – Fredrikshamn/Kotka – Helsingfors – Åbo/Nådendal i Finland. Kommissionen föreslår också att stomnätskorridoren ”Scandinavian–Mediterranean” ska fortsätta från Stockholm norrut via Umeå och Luleå till Uleåborg och Narvik i Norge.

Stödberättigade är bl.a.:

- Åtgärder i TEN-T stomnätet som rör urbana knutpunkter (urban nodes), kusthamnar, inlandshamnar och järnvägs-/vägterminaler.
- Åtgärder för genomförande av gränsöverskridande länkar i det övergripande nätet.
- Projekt om sjömotorvägar
- System för telematiktillämpningar
- Godstransporttjänster
- Ny teknik och innovation, t.ex. automation och infrastruktur för alternativa bränslen
- Undanröjande av hinder för driftskompatibilitet (interoperability)

- Förbättrad transportsäkerhet och beredskap inför klimatförändringen
- Förbättrad åtkomlighet (accessibility)
- Förbättrad militär mobilitet (military mobility) (dubbel transportinfrastruktur)

Det maximala stödet i de gamla medlemsländerna för utbyggnad är i regel 30 procent av de stödberättigade kostnaderna (undantagsvis 50 procent för gränsöverskridande objekt, telematikprojekt, projekt över ny teknik och innovationer och säkerhetsprojekt). Stödet kan uppgå till högst 85 procent för sammanhållningsländernas projekt.

Enligt förordningsförslaget kan stöd beviljas även för minst två medlemsländers projekt som främjar användningen av förnybara energikällor på gränsöverskridande avsnitt. Den här stödformen har beskrivits mer ingående nedan, i texten om energisektionen.

I förordningsförslaget har 5,8 miljarder euro ur Fonden för ett sammanlänkat Europa reserverats för projekten om Militär mobilitet (military mobility). Syftet med projektet om EU:s militära mobilitet är att möjliggöra snabba förflyttningar av trupper och deras material mellan EU:s medlemsstater. Projektet är en del av utvecklingen av EU:s försvarssamarbete. I förordningsförslaget om Fonden för ett sammanlänkat Europa behandlas inte allokeringen av finansieringen. Europeiska kommissionen och unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik gav 28.3.2018 ett gemensamt meddelande till Europaparlamentet och rådet om en handlingsplan för militär rörlighet. Enligt den fastställer kommissionen före 2019 vilka delar av det transeuropeiska transportnätet som är lämpliga för militära transporter jämte förbättringsbehoven. Försvarsministeriet har utgående från det gemensamma meddelande som Europeiska kommissionen och unionens höga representant för utrikesfrågor och säkerhetspolitik gav om handlingsplanen för militär rörlighet (JOIN(2018) 5 final) och om finansieringen om planerades i den fleråriga budgetramen berett en särskild kompletterande E-skrivelse till riksdagen. Riksdagen kommer dessutom att informeras om finansieringen av den militära rörligheten i form av en särskild E-skrivelse.

Energisektionen

För energins del stiger CEF-finansieringens andel med 60 procent till 7,7 miljarder euro från 4,8 miljarder euro under föregående period. Finansieringen fortgår i hela EU för gränsöverskridande överföringsförbindelser för elektricitet och gas och projekt om smarta nät. Högst 10 procent av finansieringen för energisektion är öronmärkt för gränsöverskridande projekt inom området för förnybara energikällor. Inom energisektionen finns inte en egen andel för sammanhållningsländerna.

I infrastrukturförordningen (347/2013) identifieras sådana energiinfrastrukturprioriteter som ska genomföras för att Unionens klimat- och energimål kan uppnås, som till exempel en fungerande inre marknad för el och gas. I den identifieras dessutom sådana projekt av gemensamt intresse (PCI, Projects of Common Interest) som ska byggas upp för att dessa prioriteringar ska kunna genomföras. I den beskrivs också förfaranden bland annat för beviljande av tillstånd och ekonomiskt stöd.

I direktivet om förnybara energikällor igen framhävs behovet av att skapa en ram som bättre möjliggör användningen av Unionens medel särskilt för gränsöverskridande samarbete kring förnybara energikällor. Trots att förbättrad energiinfrastruktur är det viktigaste målet även i fråga om förnybara energikällor, framgår av paketet med Ren energi och genomförandet av EU:s gemensamma mål för förnybara energikällor ett behov av att poängtera även gränsöverskridande projekt om förnybara energikällor.

Enligt artiklarna 6,7,9 och 11 i direktivet om förnybara energikällor är gränsöverskridande projekt om förnybar energi statistiska överföringar mellan medlemsstaterna, gemensamma projekt mellan medlemsstaterna, gemensamma projekt mellan medlemsstater och tredjeländer och gemensamma stödsystem. Projekten fastställs utgående från kriterierna i bilaga IV i CEF-förordningen. Senast den 31 december 2019 ska kommissionen anta en delegerad akt i vilken urvalskriterierna preciseras. Även studier som syftar till att utveckla och identifiera projekt kan få stöd. För att få stöd ska projekten dessutom kunna producera kostnadsbesparingar och/eller fördelar när det gäller systemintegration, försörjningstrygghet eller innovation. Projektet ska inte kunna förverkligas utan bidraget eller bli kommersiellt bärkraftigt utan bidraget.

Infrastrukturprojekten kan få stöd för högst 50 procent av projektets helhetskostnader. Bidraget till gränsöverskridande projekt inom området för förnybara energikällor ska stå i proportion till projektets fördelar och får inte överstiga det belopp som krävs för att säkerställa att projektet förverkligas eller kan bli kommersiellt bärkraftigt.

Digitalisering

Inom datatrafiksektorn ligger prioriteringen på en förbättring av förbindelser som är viktiga med tanke på utvecklingen av den inre marknaden (digital connectivity infrastructure).

Stödberättigade är bl.a.:

- synnerligen snabba förbindelser (Gigabit) bland annat till sjukhus, hälsocentraler och läroinrättningar och forskningsinstitut där den socioekonomiska fördelen är omfattande.
- Lokala nätverk
- 5G-förbindelse längs transportleden, i första skedet är avsikten att prova automatiserad mobilitet (CAM, Connected and Automated Mobility) på de gränsöverskridande avsnitten och därefter genomföra större projekt (i bilagan till förslaget nämns bl.a. Åbo – Helsingfors –ryska gränsen som eventuellt mål)
- Undervattenskablar mellan medlemsstaterna och tredjeländer
- Synnerliga snabba förbindelser för privata hushåll
- Gränsöverskridande projekt inom transport- och energisektorn

Det högsta stödet för uppbyggnad är i regel 30 procent (undantagsvis högst 50 procent för gränsöverskridande projekt och högst 75 procent i Gigabit-projekt). Stödet för lokala nätverksprojekt kan uppgå till rentav 100 procent.

Det fästs stor uppmärksamhet vid koordineringen och uppföljningen av projekten. Det här främjar genomförandet av transeuropeiska nät men ökar samtidigt särskilt den administrativa bördan. I förordningen bestäms uppföljnings- och bedömningsmekanismer för att belöna prestanda och på motsvarande sätt bestraffa för ineffektiv användning av EU-medel enligt den så kallade principen om att använda eller gå miste om.

4 Förslagets konsekvenser

Färdigställande av TEN-T –stomnätet fram till 2030 uppskattas ge upphov till 7,5 miljoner arbetsplatser och få till stånd en ökning på 1,6 procent i nationalprodukten.

Under den nuvarande budgetperioden har utmaningen med tanke på avkastningen för Finland varit bristen på stora banprojekt. På det enda stödberättigade banavsnittet från Åbo via Helsingfors till Vainikkala har inte tillräckligt många byggprojekt kunnat inledas (stödet för banprojekt under den här budgetperioden håller på att underskrida en femtedel av föregående

budgetperiod). Hittills har det beviljats cirka 17,7 miljoner euro i stöd för banprojekt. Cirka hälften av Finlands stöd under den här budgetperioden (cirka 153 miljoner euro) har allokerats på andra än statens teknologi-, terminal- och hamnprojekt). Statens andel av stödet har minskat jämfört med föregående budgetperiod.

Utbyggnaden av stomnätsskorridoren från Nordsjön till Östersjön från Helsingfors till Torneå skulle höja de stödberättigade banprojektens antal med rentav 2 miljarder euro. Sålunda kunde det ansökas om rentav 600 miljoner euro mer bidrag än med stöd av de nuvarande bestämmelserna i budgetförordningen (stödet är högst 30 procent av de stödberättigade kostnaderna). Fördelat på den sjuåriga budgetperioden innebär detta i genomsnitt 85 miljoner euro per år. Det uppskattas att helhetsavkastningen för Finland inom transportsektionen under den pågående budgetperioden är ca 160 miljoner euro.

Kommissionen har för avsikt att inleda en justering av riktlinjerna för TEN-T 2023. I det sammanhanget kan Finland föreslå att Ishavsbanan eller tunneln till Tallinn ansluts till TEN-T-nätet. Försättningen av den nu i förordningsförslaget framförda stomnätsskorridoren från Nordsjön till Östersjön bildar tillsammans med Rail Baltica och Ishavsbanan en ny förbindelse från EU:s väsentliga marknadsområden till hamnarna vid Ishavet.

Stöd ur Fonden för ett sammanlänkat Europa kan i enlighet med målen i förordningsförslaget även ansökas om för småsatellitprojekt. Med nationella småsatellitprojekt kan lösningar både inom civil och militärtrafiken i olika transportformer stödas. Privata aktörer kan med hjälp av innovativa småsatellitkonstellationer producera synnerligen exakt och aktuell fjärranalysdata som har ett flertal nyttiga fördelar allt från ordnande av hamnoperatörer till uppföljning av skogsbränder och isbergs rörelser.

Finland har dragit nytta av energifinansieringen ur Fonden för ett sammanlänkat Europa under innevarande period för sammanlagt cirka 98 miljoner euro (1,83 procent) när Finland fick 75 procent stöd av EU för Balticconnector-gasröret. Under den kommande budgetperioden planeras i Finland enligt nu tillgängliga uppgifter inte stora gränsöverskridande energiinvesteringarna i likhet med Balticconnector. Åtminstone en ansökan planeras gällande förstärkning av Finlands och Sveriges elöverföringsnät för vilket det kan ansökas om EU-finansiering. För tillfället ser det ut som om Finland inte skulle ha gränsöverskridande projekt inom området förnybara energikällor.

Det kommer att separat tas ställning till dimensioneringen av finansieringen för kommissionens förslag som en del av budgetramshelheten. Omständigheter i anslutning till den nationella budgeten behandlas och det tas ställning till den i den nationella planen för offentliga finanser och budgetprocessen. Den statliga finansieringen som åtgärderna förutsätter genomförs inom ramen för statsbudgeten.

5 Ålands befogenhet

Förslagen har inte direkta konsekvenser för Ålands ställning. Det finns inget TEN-T-stomnät på Åland så de är inte stödberättigade under den kommande budgetperioden. Enligt 18 § 21 punkten (1144/1991) har landskapet lagstiftande befogenhet i frågor som gäller vägar och kanaler, vägtrafik, spårbunden trafik, båttrafik, farleder för den lokala sjötrafiken. När det gäller digitaliseringen anses den huvudsakliga behörigheten omfattas av rikets lagstiftningsmakt.

6 Nationell behandling av ärendet

Utkastet till U-skrivelse har behandlats i skriftligt förfarande i EU19-kommunikationssektionen, EU21-energisektionen och EU22-transportsektionen 21.6 –

26.6.2018. Utkastet till U-skrivelse har 2.7 behandlats i tjänstemannaledningsgruppen (MFF-ledningsgruppen) som koordinerar beredningen av den fleråriga budgetramen. Utkastet behandlas i EU-ministerutskottet 5.7.

7 Behandling i Europaparlamentet

Utskotten ITRE (Industrifrågor, forskning och energi) och TRAN (Transport och turism) lämnade sina förslag till betänkande den 13 juli 2018.

8 Statsrådets ståndpunkt

Statsrådet förhåller sig positivt till de innehållsmässiga målen i Fonden för ett sammanlänkat Europa med vilka Europas konkurrenskraft och förutsättningar för ekonomisk tillväxt främjas. Dessutom stöder instrumentet målen för EU:s hållbara tillväxt och målen som ställts upp för EU:s energi- och klimatpolitik. Statsrådet anser att Fonden för ett sammanlänkat Europa ska stöda de transeuropeiska nätverken och nya och innovativa finansieringsformer som kompletterar budgetfinansieringen.

Statsrådet anser att det är bra att den så kallade Nordsjö-Östersjö stomnätsskorridoren i del III i bilagan till förslaget har fortsatt från Helsingfors norrut via Torneå till Luleå i Sverige. Det här bidrar till att utveckla en miljövänlig bantrafik norrut.

Bland de gränsöverskridande transportprojekten i Finlands närområden är särskilt genomförandet av Rail Baltica-banprojektet och utvecklingen av energiinfrastrukturen i Östersjöområdet viktiga för Finland.

Statsrådet välkomnar kommissionens riktlinje om att prioriteringen för finansieringen under den nya budgetperioden förskjuts i riktning mot koldioxidsnåla transporter och genomförande av klimatmålen. Statsrådet anser att det är bra att stödberättigade projekt inom transportområdet vid sidan om traditionella infrastrukturprojekt och omfattar sjömotorvägar, ny teknik och innovationer för transporter som till exempel automation och infrastruktur för alternativa bränslen. Statsrådet anser att användningen av medel ur Fonden för ett sammanlänkat Europa också i Finland ska styras i den här riktningen och utveckla kompetensen i finansieringsansökningar.

Statsrådet anser att det är positivt att FSE-fondens finansiering inom energiområdet fortgår i EU för gränsöverskridande överföringsförbindelse för elektricitet och gas och projekt om smarta nät. Finland planerar åtminstone en ansökan om en gränsöverskridande elkabel med Sverige och projekt om smarta nät. Ett nytt element i finansieringen föreslås dessutom gränsöverskridande projekt inom området för förnybara energikällor för vilka 10 procent av finansieringen skulle öronmärkas. Det är emellertid inte klart vilka slag av projekt detta skulle gälla och kommissionen ger först senare i en delegerad akt närmare uppgifter i ärendet. Statsrådet tar närmare ställning till förslagen i samband med behandlingen.

Statsrådet anser preliminärt att förslagen som gäller digitaliseringen i Fonden för ett sammanlänkat Europa inbegripet 5G-förbindelserna i transportlederna och stödberättigande för sjömotorvägar är positiva. Statsrådet tar närmare ställning till förslagen i samband med behandlingen.

Statsrådet tar ställning till dimensioneringen av finansieringen för kommissionens förslag som en del av budgetramshelheten. Riksdagen kommer dessutom att informeras om finansieringen av den militära rörligheten som ingår i förslaget till förordning om Fonden för ett sammanlänkat Europa i form av en särskild E-skrivelse.

U 74/2018 rd

Statsrådet informerar riksdagen om framskridandet av behandlingen av förslagen till förordningar i EU:s organ.